

MITROPOLITUL GURIE GROSU – CONTEMPORANUL LUI ALEXANDRU MARGHILOMAN

Doctor în istorie **Luminița GIURGIU***

E-mail: luminita.giurgiu@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1617-2475>

Comisia Română de Istorie Militară

Doctor în istorie **Teodora GIURGIU****

E-mail: teodora.giurgiu@gmail.com

Revista *Document. Buletinul Arhivelor Militare Române*

* Absolventă a Școlii Doctorale a Facultății de Istorie a Universității *Ovidius* Constanța, doctor în istorie (2011). Membru a Comisiei Române de Istorie Militară, a Asociației Naționale Cultul Eroilor *Regina Maria* și membru de onoare a Asociației Naționale a Veteranilor de Război. Autoare a numeroase studii și articole, coautoare a unor lucrări în domeniul istoriei militare a României.

** Absolventă a Școlii Doctorale a Facultății de Istorie a Universității *Ovidius* Constanța, doctor în istorie (2012). Redactor-șef al Revistei *Document. Buletinul Arhivelor Militare Române* și secretar de redacție al Revistei *Misiunea*, periodicul Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României *General Paul Teodorescu*. Autoare a numeroase studii și articole în domeniul istoriei militare a României

METROPOLITAN GURIE GROSU – CONTEMPORARY OF ALEXANDRU MARGHILOMAN

Summary. Metropolitan Gurie Grosu (1877–1943) is one of the personalities who marked the first half of the 20th century. Born in Bessarabia, throughout his activity he fought for the introduction of the Romanian language in the conduct of religious services in the church, for the education of the Romanian population in the national spirit. He was actively involved in the unification of the Moldovan Republic and the Kingdom of Romania, but also in the process of the return of the Moldova Orthodox Church to the Romanian Orthodox Church, being the first metropolitan of Bessarabia. His career was overshadowed by accusations of aggravated corruption and deep disagreements with King Carol II. His memory was rehabilitated in 1992. He was buried at the Cernica Monastery.

Keywords: Gurie Grosu, unification, metropolitan, 1923, Bessarabia.

Rezumat. Mitropolitul Gurie Grosu (1877–1943) se înscrie între personalitățile care a marcat prima jumătate a secolului al XX-lea. Născut în Basarabia, prin întreaga sa activitate a militat pentru introducerea limbii române în desfășurarea serviciului religios în biserică, pentru educarea în spirit național a populației române. S-a implicat activ în unirea Republicii Democratice Moldovenești și Regatul României, dar și în procesul de revenire a Bisericii Ortodoxe din Moldova la Biserica Ortodoxă Română, fiind primul mitropolit al Basarabiei. Cariera sa a fost umbrată de acuzații privind fapte de corupție, agravate și de profunde neînțelegeri cu Regele Carol al II-lea. Memoria sa a fost reabilitată în anul 1992. A fost înmormântat la Mănăstirea Cernica.

Cuvinte-cheie: Gurie Grosu, unire, mitropolit, 1923, Basarabia.

Între personalitățile martore, dar și participante active la unirea Republicii Democratice Moldovenești cu Regatul României, la 27 martie 1918, a fost și cel care va fi primul titular al Mitropoliei Basarabiei, Gurie Grosu. Gheorghe s-a născut la 1 ianuarie 1877, în satul Nimoreni, județul Lăpușna, în familia preotului Ștefan Grosu¹.

Studii. Rămânând orfan de tată, la opt ani, a fost dus la vestita mănăstire Curchi din județul Orhei,

¹ În unele surse, tatăl Ștefan era de profesie cântăreț bisericesc – n.n.

unde a urmat cursurile școlii primare². Apoi a studiat la Școala Spirituală (1888–1892) și la Seminarul Teologic din Chișinău³ (1892–1898), pe care l-a absolvit

² Mănăstirea Curchi cu hramul Nașterea Maicii Domnului datează din secolul al XVIII-lea. Este compusă din cinci biserici, două clădiri cu chilii, stăreție, livadă, schit și un iaz din piatră. Biserica Nașterea Maicii Domnului a fost construită în stil baroc, în 1775, de Iordache Curchi. Biserica cu hramul Sfântul Nicolae a fost construită între 1808 și 1810, în stil clasicist, cu o turlă în stil neobizantin.

³ Seminarul Teologic de la Chișinău a fost înființat de

printre primii, fapt ce i-a dat dreptul să urmeze cursurile uneia din cele patru vestite academii teologice ortodoxe, care existau în acea vreme în Imperiul Rus. A ales Academia Duhovnicească din Kiev⁴ (1898–1902), înființată de mitropolitul român Petru Movilă, unde a obținut titlul de magistru în teologie.

Carieră. A fost călugărit sub numele de Gurie, în Mănăstirea Noul Neamț din Chițcani, hirotonit ieromonah și numit „misionar eparhial” (1902), proto-singhel și arhimandrit (1909). Are meritul de a fi obținut reînființarea tipografiei eparhiale⁵ (1896) și de a fi înființat revista *Luminătorul* din Chișinău (1908). Publicația a fost primul buletin bisericesc în limba română, cu subtitlul *Lumina lui Hristos să lumineze tuturor*. Ieromonahul Gurie Grosu, împreună cu protoiereul Constantin Popovici,⁶ au fost primii ei redactori și corectori. Conținutul revistei era structurat în partea oficială, destinată clerului, și partea neoficială, destinată, în primul rând, credincioșilor [1].

mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, membru al Sinodului Rus și Exarh al Moldovei, la 31 ianuarie 1813, cu trei secții: inferioară (Retorică), medie (Filozofie) și superioară (Teologie), având ca model Academia Teologică din Kiev. Principala lucrare de referință era *Mărturisirea ortodoxă* a lui Petru Movilă, cu predare în limba rusă. La 31 mai 1814, a fost fondată biblioteca instituției.

⁴ Academia Duhovnicească de la Kiev a fost înființată în anul 1631, de arhimandritul Petru Movilă, viitorul mitropolit al Kievului (1633–1646), pe atunci stareț al Lavrei Pecerska, unde a funcționat inițial, pentru a se muta apoi la Mănăstirea Bratski. Legenda spune că ea urmează tradiția din 1615, când a luat ființă o școală a fraților ortodoxe în Mănăstirea Teofaniei (Botezului) din Kiev. Colegiul a devenit, în anul 1701, academie, fiind astfel cel mai vechi așezământ superior.

⁵ La inițiativa mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, la 13 mai 1814 a fost deschisă o tipografie exarhiească, numită și tipografie eparhială sau duhovnicească, inițiind reeditarea cărților vechi românești. Cele mai importante lucrări au fost *Biblia*, tipărită de Societatea Biblică Rusă din Sankt-Petersburg (1819) și reeditarea *Bibliei* lui Samuil Micu Klein de la Blaj (1795), cu adnotările mitropolitului Bănulescu-Bodoni. Pe lângă cărțile religioase, au fost tipărite și cărți laice, preponderent didactice.

⁶ Constantin Popovici (n. 10 octombrie, Rădeni, jud. Bălți – d. 3 iulie 1943, Chișinău), absolvent al Școlii Spirituale din Edineț, al Seminarului Teologic din Chișinău (1873–1883) și al Academiei Teologice din Kiev, cu titlul de magistru (1883–1887); profesor de Liturgică Pastorală și Omiletică la Seminarul Teologic din Chișinău (1887–1927), rector al seminarului (1921–1927); preot (1891), iconom mitrofor (1923); duhovnic al Chișinăului (1910); director al Comisiei pentru revizuirea cărților bisericești în limba română; președinte al Societății Istorice-Arheologice Bisericești din Chișinău.

Revoluția din 1905, care a adus la o dezvoltare a vieții naționale românești în Basarabia, i-a permis să se numere printre primii clerici care au reintrodus limba română în cultul divin. Gurie Grosu a fost stareț la Mănăstirea Sf. Avram din gubernia Smolensk (1909), director la școlile normale de învățători din Grușevsk (1910–1914) și Samovka (1914–1917), precum și profesor de limba română la Chișinău (1917–1918). A fost numit ministru adjunct în Guvernul provizoriu de la Chișinău [2, p. 357].

Preliminariile unirii. După anul 1812, autoritățile laice și clericale au dus o politică constantă de rusificare, prin numirea în funcții de conducere a preoților și stareților ruși.

În anul 1917, în fruntea Bisericii din Basarabia s-a aflat, o perioadă scurtă de timp, arhiepiscopul Anastasie Gribanovski⁷, ales în această funcție de Sfântul Sinod al Bisericii Ruse, Biserica Basarabiei continuând să se afle, din punct de vedere canonic, în jurisdicția Patriarhiei Ruse.

Protoiereul Constantin Popovici aprecia: „Noi nu știm așa de bine ce gândesc norodul și preoții, dar socotim că alipindu-ne de România politiceste, noi, neapărat, vom fi și bisericește. Aceasta o cer și interesele bisericești și politicești ale României. Nici Biserica Română, nici statul României nu și-ar da unirea ca să fim noi și mai înainte legați bisericește cu Rusia și cu Biserica rusească” [3, pp. 13-14].

Istoricul Ion Giurcă afirma: „Începând cu luna februarie 1918, se constata o reînviere a activității preoților români pentru naționalizarea bisericii, reprezentanții cu vederi unioniste exprimate public, au lansat ideea autocefaliei bisericii basarabene, primul semn fiind constituirea unei comisii care avea menirea de a convoca un Sobor, care să discute, analizeze și decidă așezarea pe noi baze a raporturilor cu bisericile frățești, să stabilească reguli legale și canonice, organizarea și funcționarea școlilor bisericești, ș.a.” [4, p. 99].

Lucrările comisiei s-au desfășurat, începând cu 16 februarie/1 martie 1918 în Sala Eparhială, sub conducerea protoiereului Ioan Știucă⁸, fiind compusă

⁷ Anastasie Gribanovski (n. 6/8 august 1873, satul Bratki, județul Borisoglebsk, gubernia Tambov, Rusia – d. 22 mai 1965, New York, SUA), cu numele de mirean Aleksandr Alexeievici Gribanovski, a fost arhiepiscop ortodox rus al Chișinăului și cel de-al doilea întâistătător al Bisericii Ortodoxe Ruse în exil (1936). Predecesorul său a fost Platon Rojdestvenski. Destituit din funcție la 14 iunie 1918, s-a refugiat la Belgrad, împreună cu cei doi episcopi vicari ai săi. Alungarea arhiepiscopului Gribanovski a dus la contenciosul bisericesc româno-rus, care durează până în prezent.

⁸ Ioan Știucă (n. 30 iulie 1880, satul Recea, jud. Bălți – d. ?) absolvent al Seminarului Teologic din Chișinău (1902), hirotonit diacon (1903), preot (1903); protoiereu;

din șapte moldoveni și câte un reprezentant al rușilor, bulgarilor și ucrainenilor. Principalele teme abordate au fost drepturile Sinodului Bisericii Ruse asupra Bisericii Basarabene, drepturile Mitropoliei Moldovei asupra acestui spațiu și drepturile Bisericii Basarabene asupra românilor de peste Nistru.

La această ședință a participat și părintele arhimandrit Gurie Grosu, care a rostit cu emoție: „Guvernul nostru își dă foarte bine seama de marea însemnătate care o are biserica pentru viața omenească și pentru stat. El cunoaște că Biserica este așezământul duhovnicesc care susține partea morală în viața obștească și garantează buna rânduială și liniște, că statul fără biserică nu poate exista și pentru aceasta nu se gândește la despărțirea bisericii de stat. Guvernul nostru ne făgăduiește sprijinul său material, având mare nevoie de sprijinul moral al Bisericii. Însă Guvernul dorește ca Biserica ortodoxă din Basarabia să fie reorganizată așa fel, ca ea să devină un izvor de cultură națională, moldovenească, ca ea să fie reformată pe temeiurile proclamate de revoluție, anume de sine hotărâre a naționalităților, libertății, autonomiei și democrației. Preoțimea trebuie să se apropie mai mult de norod, să vorbească aceeași limbă, care o vorbește norodul, ca să nu fie ce-a fost până acum, că [sic!] capul Bisericii avea o altă floare decât trupul” [4, p. 100].

În vederea revenirii bisericii din Republica Democratică Moldovenească la Mitropolia Moldovei și a Sucevei, s-a hotărât trimiterea, între 3/16–8/21 martie 1918⁹, la Iași, a unei delegații alcătuită din părintele protoiereu I. Andronic și Justin Frățiman.

Arhimandritul Gurie Grosu a fost prezent la ședința Sfatului Țării din 27 martie/9 aprilie 1918. Cuvințele rostite au fost premonitorii: „A sosit momentul când trebuie să se hotărască soarta noastră. Și nu ne va fi grea această hotărâre nouă celor care am lucrat deja pentru unire. Știm cu toții că la sânul mamei e cald și moale. Nu atât de reforma agrară am suferit noi, ci din cauză că nu ne-am putut cultiva în limba noastră. Acum o sută șase ani era aici Episcopia Hușilor și pământul acesta pământul Moldovei. Același profesor de religie la școala de pe lângă Biserica Sf. Ilie; ajutor al protopopului de Chișinău (1906–1918); consilier referent economic al Arhiepiscopiei; președinte al asociației Clerului din Basarabia; membru al Consistoriului Duhovnicesc din Chișinău; membru delegat în Constituanta bisericească pentru elaborarea proiectului de unificarea legilor bisericești; ales la Congresul General Eparhial (1920); deputat în primul Parlament al țării.

⁹ În această perioadă a fost semnat tratatul de la Buftea, care a determinat demisia guvernului Alexandru Averescu și formarea unui nou executiv condus de Alexandru Marghiloman.

pământ, același popor și aceeași credință! Avem și unele deosebiri pe care România le și recunoaște. Ne trebuie o dietă provincială care să supravegheze și să slujească interesele economice ale Țării. Ne trebuie să avem bresle ale noastre, un director al învățământului și acestea vor fi recunoscute și la București. Dea Dumnezeu ca unirea votată de noi să aducă în curând și antreu sorei noastre Transilvania, să întemeiem cu toții o Românie mare și frumoasă” [4, p. 103].

Discuțiile privind convocarea Soborului au continuat și într-o întrevedere între prim-ministrul României și IPS Pimen¹⁰, pe de o parte, și o delegație basarabeană formată din preoții Bejan și Crocos și din P. Păduraru, concluziile generând ample dezbateri.

În ziua de 21 aprilie/3 mai 1918, la Iași a avut loc o întâlnire oficială între delegațiile basarabeană, condusă de arhiepiscopul Anastasie Gribanovski, și română, condusă de mitropolitul Pimen, la care a participat și Simion Mehedinți¹¹, ministrul Instrucți-

¹⁰ Pimen Georgescu (n. 24 octombrie 1854, Provița de Sus, jud. Prahova – d. 12 noiembrie 1934, București); cu numele de mirean Petru Georgescu; absolvent al Seminarului Central din București (1874) și al Facultății de Teologie din Cernăuți (1880); diacon la Catedrala Mitropolitană (1877); tuns în monahism la Mănăstirea Căldărușani, cu numele Pimen; ieromonah (1886); profesor la prima Facultate de Teologie, unde a predat Apologetica Creștină, Teologia Dogmatică și Simbolică; director al Seminarului Central din București (1894); arhieru vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu numele „Piteșteanul” (1896); episcop al Eparhiei Dunării de Jos (1902); mitropolit al Moldovei (1909–1934); președinte al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române (1919–1925); senator de drept; membru de onoare al Academiei Române (1918).

¹¹ Simion Mehedinți (n. 19 octombrie 1868, Soveja, jud. Vrancea – d. 14 decembrie 1962, Soveja, jud. Vrancea), absolvent al liceelor din Focșani și București, al Facultății de Litere din București, al Universităților din Paris, Berlin și Leipzig (1895), unde a obținut și titlul de doctor (1899); profesor la Universitatea din București, unde a inaugurat prima catedră de geografie (1900) și la Școala Superioară de Război (1919–1939); membru corespondent (1908) și titular (1915) al Academiei Române; director al *Convorbirilor literare* (1907–1923), președinte al Comitetului de redacție al *Buletinului Societății Regale Române de Geografie* (1921–1942); ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice (martie–octombrie 1918); are contribuții la stabilirea obiectului geografiei și la precizarea locului ei în sistemul științelor, la determinarea legilor, a categoriilor și metodelor ei de cercetare (*Locul geografiei între științe, Terra. Introducere în geografie ca știință*); lucrări de etnografie geografică, de geografie economică și regională (*Observări asupra Dobrogei, Premise etnografice la istoria României*); a elaborat și a susținut, pentru învățământul secundar, o pedagogie tradițională (metoda M) în spiritul școlii muncii (*Școala muncii. Altă creștere. Către*

unii Publice și Cultelor. Biserica Ortodoxă Română, precum și guvernul, considera că unirea politică a Basarabiei cu România cuprindea implicit și supunerea canonică a Bisericii basarabene jurisdicției Bisericii române. Partea română a propus un proiect de lege referitor la unirea bisericească, care a fost supus arhiepiscopului Anastasie Gribanovski spre semnare:

„1. În Basarabia, în timpul slujbelor, să se pomenască Casa Regală Română și Mitropolitul Pimen al Moldovei (numele Patriarhului Tihon să nu se pomenască).

2. Slujbele religioase în satele românești să se facă numai în românește, iar în cele cu populație mixtă, jumătate în românește, jumătate în slavonește.

3. Școlile teologice să fie românizate.

4. Autonomia Bisericii basarabene va fi recunoscută numai în limitele posibile ale legilor statului român” [5, p. 21].

La scurt timp după aceea, arhiepiscopul Anastasie Gribanovski a plecat la Moscova, în calitate de membru al Sinodului. Patriarhul rus Tihon¹² a trimis o scrisoare mitropolitului Pimen al Moldovei, în care, deși respingea ideea, potrivit căreia prin unirea politică a Basarabiei cu România s-ar fi înfăptuit și unirea bisericească, propunea o soluție neașteptată: soarta bisericii basarabene trebuie să și-o hotărască basarabenii înșiși. „Unirea cu România nu poate fi tânăra generație), preconizând predarea de la îndepărtat la apropiat; a formulat legile subordonării cauzale ale învelșurilor planetare, ale zonelor geografice și ale categoriilor geografice (*Eterogeneitatea celor patru sfere*); creatorul și organizatorul învățământului geografic modern din România; influențat de Spengler, definește psihologist cultura, pe care o reduce la tehnica materială (*Coordonate etnografice. Civilizația și cultura*); adept al ideilor naționaliste și legionare în ceea ce privește educația și cultul muncii.

¹² Tihon al Moscovei (n. 31 ianuarie 1865, Toropeț – d. 7 aprilie 1925, Moscova) cu numele de mirean Vasile Ivanovici; s-a născut în familia preotului Ioan Belavin; absolvent al Seminarului Teologic din Pskov (1878–1883) și al Academiei Teologice din Sankt Petersburg (1883–1888); profesor de Teologie Morală și Teologie Dogmatică la Seminarul Teologic din Pskov (1888–1891); tuns în monahism (1891); profesor la Seminarul din Kholm (1892); arhimandrit; episcop de Lublin (1897); episcop vicar al Eparhiei Kholm (1898); episcop de Aleutine și Alaska (1898); cetățean de onoare al SUA (1900); arhiepiscop al Arhiepiscopiei din SUA (1905); arhiepiscop de Yaroslavl (1907); misionar în Lituania (1913); mitropolit al Moscovei (15 august 1917); patriarh al Bisericii Ortodoxe Ruse (5 noiembrie 1917); arestat și suspendat din funcție în 1922, cu domiciliu forțat la Mănăstirea Donsk; a fost eliberat, sub presiuni externe, în 1923. În anul 1981, a fost canonizat de Biserica Ortodoxă Rusă din afara Rusiei ca „mărturisitor al credinței” și în 1989 de către Patriarhia Rusiei.

socotită definitivă până la pacea generală și că în privința unirii bisericii basarabene cu cea din România va avea să hotărască însuși poporul basarabean într-un sobor sau adunare anume. [...] granița Rusiei e încă tot Prutul” [4, p. 104].

În ziua de 8/21 iunie 1918, la Iași a avut loc sesiunea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, cu participarea arhierilor din Moldova și din teritoriul ocupat, în frunte cu mitropolitul primat Conon¹³ și a ministrului Cultelor, Simion Mehedinți. În lipsa arhiepiscopului Anastasie Gribanovski, aflat la Moscova, Biserica Ortodoxă Română, considerând scaunul vacant, îl va delega pe episcopul Nicodim Munteanu al Hușilor cu administrarea Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului. Va îndeplini această misiune până în decembrie 1919, când va reveni la Episcopia de la Huși. Ca episcop-locotenent, el va sosi la 23 iunie/6 iulie la Chișinău. La ceremonia de așezare în scaunul arhiepiscopal au participat arhimandriții Dionisie Erhan și Gurie Grosu.

Acesta din urmă a rostit un cuvânt de bun-venit: „Preasfințite Stăpâne, Preamilostivule Arhipăstor al Hușilor! În anul 1812, eparhia Hușilor, după cum ne spune istoria, pierdu toate ținuturile ce la avea peste Prut. De sub alcătuirea canonică a preasfințitului Meletie a fost luată cu silnicie, a fost răpită mai toată turma lui. Creștinii moldoveni au fost despărțiți de arhipăstorul lor firesc și canonic, ei au fost încredințați altor păstori de neam străini care limba norodului nu o știau și obiceiurile lui nu le pricepeau. Între acești arhipăstori și turma moldovenească legătură sufletească nu era și nici nu putea să fie. Ei nu puteau vorbi cu norodul și se arătau vrășmași ai limbii și ai deosebirilor lui naționale. La ei nu era desăvârșita dragoste către turmă, ci o neîncredere neconținută, din care multe rele se făceau la mulți în biserică, iar

¹³ Mitropolitul Conon Donici Arămescu (n. 2 februarie 1837, Urzici-Arămești, jud. Neamț – d. 7 august 1922, București), absolvent al Seminarului de la Mănăstirea Neamț și al Universității din Cernăuți, unde a obținut titlul de doctor în teologie; profesor la Școala Centrală de Fete și la Seminarul *Veniamin* de la Iași; arhiepiscopul la Mitropolia Moldovei, cu numele *Băcăunu* (7 iulie 1895), vicar al Episcopiei Romanului, episcop al Hușilor (8 februarie 1902), mitropolit primat al Bisericii Ortodoxe Române (14 februarie 1912–31 decembrie 1918); a oficiat slujba de convertire la ortodoxie a Regelui Ferdinand, devenind ulterior consilier al acestuia; în anul 1913 a efectuat o călătorie la Constantinopol, pentru a se întâlni cu Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului și a începe demersurile pentru crearea unei patriarhii române; a fost obligat să se retragă din scaun la 1 ianuarie 1919, pe motiv de colaborare cu autoritățile germane în perioada 1916–1918; a fost înmormântat la Mănăstirea Cernica.

turma toată era menită să zacă întru întuneric până când nu va deprinde limba stăpânilor, deznaționalizându-se. După nenorocirile războiului de acum, în care România a avut nenumărate jertfe și norodul a dus mari lipsuri și grele suferințe, Dumnezeu a trimis neamului nostru, mult suferitor, unica mângâiere să-și vadă pe fiii săi, moldovenii din Basarabia, întorși iarăși către Patria Mamă: România. Iar Mitropolia Moldovei și Episcopia Hușilor are bucuria să vadă turma sa întregită precum a fost o sută șase ani înapoi. Să dăm deci slavă Preabunului Dumnezeu, care nu vrea să ispitească pe fiii săi mai mult decât pot și împreună cu ispitele trimite și ușurare ca să putem suferi, care a făcut cu noi nevrednicii minunile sale, că s-a înfăptuit un vis frumos al fruntașilor noștri, care este alipirea Basarabiei de Moldova. Trebuie să te bucuri de aceasta mai ales Tu, Arhipăstorule al Hușilor, că oile înstrăinate oarecând, răpite de la turma Ta, s-au întors iarăși în staulul lor, sub canonica Ta oblăduire. Astăzi Tu, Arhipăstorul nostru firească și legiuit, care ai fost lipsit de drepturile Tale canonice prin silnicia autorităților politice, intră în drepturile tale, în moștenirea Ta dreaptă! Această intrare nu este o săritură pe aiurea, ci o adevărată restituire a drepturilor canonice, de care Mitropolia Moldovei cu Episcopia Hușilor n-a fost de jure canonică lipsită de nimeni. Intră deci, Preasfințite al nostru Stăpân, cu îndrăznire, cu cutezare, fără nicio îndoire, în drepturile Tale asupra Chișinăului și ne păstorește pre noi, turma Ta, nu cu altă cârjă, ci cu aceeași cârjă arhipăstorească a Episcopiei Hușilor, cu care o sută de ani înapoi păstoreau pe străbunii noștri sfântul și bunul Veniamin Costache, apoi Gherasim și la urmă Meletie, a cărora ești următor drept în hotarele noastre. În credința aceasta au alergat cu picioare vesele să te întâmpine fiii tăi pre tine, părintele lor, trimis de însuși Împăratul ceresc. Iată aici înconjurându-te fiii tăi cei mai mari slujitori ai altarului. În numele lor mărturisesc înaintea Ta, că ei sunt gata cu plecaciune să îndeplinească toate învățăturile Tale arhipăstorești și toate poruncile. Iată ocârmuitorii și căpeteniile Țării noastre, salutându-Te pre Tine, eu cred că ei sunt gata cu plăcere să-ți asigure Ție în îngrijirile Tale sfinte pentru binele Bisericii noastre și mântuirea sufletelor credincioșilor. Întâmpinându-Te cu bucurie, noi toți rugăm pe Cel prea înalt ca să te facă părinte, ce se bucură de fiii săi, ca prin acoperământul Maicii Domnului să te arate pre Tine în pace întreg, cinstit, sănătos, întru zile îndelungate, drept îndreptând cuvântul adevărului lui Hristos. Cu nădejde Te rugăm, ca să ne îmbrățișezi pre noi toți cu dragostea fierbinte de tată, ca fiind încălziiți de ea, să avem mai multă râvnă a ne grăbi spre nevoile ce ne stau înainte, spre

lupta pentru binele și folosul Tronului, Patriei și al Neamului nostru” [4, pp. 107-108].

Ulterior, au fost hirotoniți doi ierarhi basarabeni, arhimandriții Gurie Grosu, la 18 iulie 1918, cu titlul de „Botoșăneanul”, ca vicar al Mitropoliei Moldovei și Dionisie Erhan, la 22 iulie același an, cu titlul de „Ismail”, ca arhieru vicar al Eparhiei Chișinăului.

În februarie 1919, IPS Gurie Grosu a fost numit arhieru-vicar al Arhiepiscopiei Chișinăului, cu titlul „de Bălți”, la 1 ianuarie 1920, locțiitor al arhiepiscopului Chișinăului și Hotinului și, la 21 februarie 1920, a fost ales titular, înscăunat în 1921.

Biserica Autocefală Ortodoxă

Menționăm că la 30 decembrie 1919 Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, format din ierarhii provinciilor românești reunite, întrunit în ședință extraordinară, a luat hotărârea de a realiza unitatea într-o singură Biserică Autocefală Ortodoxă.

La 15 noiembrie 1923, Sinodul Bisericii Ortodoxe Române a decis ridicarea Arhiepiscopiei din Chișinău la rangul de mitropolie. După patru ani, la propunerea Adunării Eparhiale de la Chișinău, arhiepiscopul Gurie Grosu a fost ridicat la rangul de mitropolit, fapt împlinit la 21 aprilie 1928.

„Ceremonia ridicării IPS Gurie la demnitatea de mitropolit a fost prilej de noi frământări și de reiterare a apelativului de «bolșevic». Totul a pornit de la gestul lui Gurie de a-și pune pe cap o camilafcă albă, așa cum purtau ierarhii ruși și cum erau obișnuiți basarabeni să vadă” [6].

În acel moment, Mitropolia Basarabiei cuprindea Arhiepiscopia Chișinăului, Episcopia Hotinului și Bălților, cu reședința la Bălți, păstorită de Visarion Puiu și Episcopia Cetății Albe – Ismail, cu reședința la Ismail, păstorită de Nectarie Cotlarciuc, viitor mitropolit al Bucovinei, ambele înființate la 10 martie 1923¹⁴.

Modul cum a ales să-și îndeplinească misiunea duhovnicească o putem ilustra, fără puțință de tăgădă, de Pastorală ținută în dificilul an 1933:

„«Ca toți una să fie: precum Tu, Părinte, întru mine, și eu întru Tine, ca și aceștia întru noi una să fie (Ioan, 17, 21)»

Toată lumea se plânge că trăim vremuri grele. Fiecare simte apăsarea greutăților timpului după războiul mondial. Făcând războiul, noroadele se gândeau să ajungă la situație mai tihnită, mai fericită. Și s-a ajuns la multe rezultate dorite și plăcute. Harta lumii s-a schimbat, s-au eliberat seminiile subjugate stăpânilor străine și s-au creat state naționale. Românii subjuogați Ungurilor, Nemților, Rușilor s-au eliberat și au format România Mare în granițele ei firești, etnice.

¹⁴ Episcopia a funcționat până în anul 1944, fiind păstorită de Visarion Puiu, Tit Simedrea și Partenie Ciopron.

Dar viața n-a devenit mai fericită. Oamenii și popoarele simt mai ascutit nevoile, necazurile și neajunsurile. Criza economică și financiară este o urmare, un rezultat al nevoii, al lipsurilor morale, al lăcomiei, al nesațiului unora, cari voiau să se îmbogățească peste noapte, cari au pierdut cinstea și respectul față de banul public și de vistieria Statului și nu s-au sfiit să-și însușească ceea ce nu le aparținea pentru, ca, câteodată să joace la cărți. Pe când se aștepta că noi, cu toții, bucurându-ne de adunarea tuturor fraților la un loc, în casa românească, sub sceptrul Regelui tuturor Românilor, să lucrăm toți într-un gând și într-un simț patriotic pentru binele Țării, pentru întărirea unirii și înfrățirea provinciilor, mulți am uitat de aceasta și ne-am pus în primul plan interesele noastre personale. În loc să ne facem cu toții un suflet, un trup, o voință, îndreptate spre întărirea și așezarea Țării, noi ne-am despărțit între noi, ne-am fărâmițat, ne-am criticat unii pe alții, ne-am înjosit autoritatea, așa că am dat prilej vrăjmașilor din afară și dinlăuntru să se gândească că ar putea acum să răstoarne regimul, să distrugă România și să așeze internaționala. Pretutindeni vedem împerecheri, certuri și neînțelegeri, amenințări de tot felul. Dureros e pentru noi, greu ne este nouă! În suflet se simte oarecare neliniște, oarecare turburare: inima dureros se strânge și gândul este în nedumerire față de cele ce se petrec. Fără voie vine întrebarea: ce să facem, ce să facem? Încotro mergem?

Acum, anume trebuie să ne aducem aminte cuvintele din rugăciunea arhierescă a Domnului: *ca toți să fie una: precum Tu, Părinte, întru mine, și eu întru Tine, ca și aceștia întru noi una să fie*. O, dacă această unire sfântă a lui, Hristos s-ar pogori la noi și ne-ar înviora! În ea este viața noastră, tăriă noastră, scăparea noastră de toate nevoile și scârbele, Unirea este puterea, după cum din contră: împărțirea și dezbinarea sunt slăbiciunea și neputința; aceasta este o lege cunoscută tuturor, care se potrivește atât la persoane aparte, cât și la societăți întregi și chiar la popoare. Acolo nu poate fi adevărată viață, unde oamenii se îndreaptă în diferite părți cu desăvârșire, contrarii și absolut altfel înțeleg viața, direcția ei, mersul, bazele ei și razămele. Dacă cineva dorește să slăbească pe vrăjmaș, ceea ce face în primul rând este să împrăștie în rândurile lui dezbinare, pentru că orice împărăție care se dezbină în lăuntru său, se pustiește și orișice cetate sau casă, care se dezbină înlăuntru său, nu durează (Mt. 12, 25).

În numele lui Dumnezeu, Care este Dumnezeuul Păcii, iar nu al neorânduiei și dezbinării (1 Cor. 14, 33) pentru Hristos, Carele ne-a iubit pe toți și ne-a spălat cu sângele Său (Apoc. 1, 5), pentru datoria și cinstea noastră, pentru sfânta patrie, să strângem, rândurile, fraților, să fim una! Să fie la noi un suflet și

o inimă! Când asupra unei case mari și bogate năvălește vrăjmașul, ce fac cei din casă? Au nu uită toate neînțelegerile și nu-și încordează toate puterile ca să alunge pe inamic? Tot așa și noi să uităm neînțelegerile, certurile, neajunsurile. Să nu slăbim puterea patriei cu nemulțumirile, cu căutarea numai a drepturilor, pe care Statul nu le poate satisface azi, și cu lepădarea datoriilor cetățenești prin greve și altele. Să ne unim cu toții pentru binele tuturor în jertfa pentru Țară. Așa trebuie să fie după obișnuita lege morală; aceasta o cere conștiința noastră, datoria noastră și cinstea. Drept că acum este multă neîncredere, teamă, bănuială. Vocea trează și înțeleaptă puțin se prețuiește, iar șoaptele rele, dar goale, înconjură lumea și seamănă în inimile noastre, mai ales ale muncitorilor și șomerilor, numai turburare. *Însă nu vă amăgiți, frații mei iubiți* (Iac. 1, 16). *Nu credeți orișice duh, ci cercați duhurile, de sunt de la Dumnezeu, pentru că mulți prooroci mincinoși au ieșit în lume* (1 Ioan, 4, 1).

În numele, dar, al lui Dumnezeu și al lui Hristos, în numele a tot ce e bine și sfânt, în numele scumpei patrii, României întregite cu atâtea jertfe, să ne unim strâns cu toții, să fim una!

Noi înclinăm să învinuim, de obicei, pe alții în nevoile și lipsurile ce suferim, aruncăm vina asupra mediului înconjurător, asupra societății, asupra regimului existent, asupra guvernului, și mult ne apărăm drepturile noastre câștigate și câteodată mai puțin meritate, dar foarte puțin cugetăm asupra obligațiilor noastre directe, ca creștini și cetățeni. Însă rădăcina răului trebuie, înainte de toate și mai vârtos decât toate, să o căutăm în noi înșine. *De unde-s – zice sfântul Apostol – la voi vrajbe și certuri? Au nu de aci, de la poftele voastre, care se războiesc în membrele voastre?* (Iac. 4,1). Baza unirii este iubirea, jertfirea de sine, uitarea intereselor personale, supușenia creștinească reciprocă (Efes. 5, 21; 1 Petr. 5, 5), după cum, din contră, dezbinarea între noi o seamănă egoismul, socotelile lumești, afirmarea pretutindenea a persoanei noastre.

Toții vorbesc despre binele poporului și în numele lui parc-ar lucra, dar când fac legi, când înfăptuiesc treburi pentru popor, dorințele poporului adesea nu se iau în seamă (despre religie, despre școală și altele). Se răstignesc toți pentru libertate, când fac propagandă electorală, dar când ajung la putere, vocea legitimă a poporului care i-a ales nu se ia în considerare, lumea se înădușă. Cel mai viu, exemplu îl prezintă teroarea comunistă de pe Nistru.

Toți doresc să fie conducătorii poporului, fără ca să aibă științele necesare, ci neavând nicio experiență de viață, nu mai zic de lucrările de stat. «Fraților, nu fiți copii cu mintea, ci cu răutatea fiți copii, iar

cu mintea fiți vârstnici» (1 Cor. 14, 20), ne învață Sf. Apostol Pavel. În loc ca să vorbim multe, în loc ca să ținem discursuri și să fâgăduim ce nu credem că se va împlini, mai bine, dacă suntem oameni cinstiți și nu voim a ne amăgi pe noi înșine și pe alții, să facem acel lucru bun, despre bunătatea căruia suntem convinși, trebuind să-l facem totdeauna, în toate împrejurările, neluându-ne după interesele personale și mai ales materiale, «Fiți împlinatorii cuvântului și nu numai auzitorii lui, amăgindu-vă e voi înșivă (Iac. 1, 22), căci nu auzitorii legii sunt drepti înaintea lui Dumnezeu, ci cei ce împlinesc legea, aceia se vor îndreptă (Rom. 2, 13). Ce însemnătate pot să aibă «zece mii de cuvinte» nobile și înalte numai cu limba pronunțate? Aceasta este «aramă sunătoare» și «chimval răsunător» (1 Cor. 13, 1). Împărăția lui Dumnezeu se cuprinde *nu în vorbe ci în putere* (Cor. 4, 20). Și viața ne arată, că «zecile de mii» de vorbe se prefac anume în „aramă sunătoare” chiar cei mai înalți idealisti adevărați, devin cei mai uscăcioși practicanți ai vieții și fără suflet.

Să vină dar, fraților, între noi sfânta unitate în Hristos. Gândurile lui Hristos, însușirile Lui, iubirea Lui de oameni, jertfirea de sine a Lui până la moartea pe cruce, să ne pătrundă pe toți și să ne facă una, altfel nu-va fi sfârșit nevoilor și suferințelor noastre, Tristă va fi acea vreme, când femeia, îmbrăcată în soare și având pe capul său cununa din douăsprezece stele (Biserica), se va depărta pe un timp cunoscut, după hotărârea lui Dumnezeu, în pustie, din această lume păcătoasă (Apoc. 12, 1, 6). Aceasta este Biserica, Biserica ne cheamă azi spre unire. În Hristos, Biserica plânge cu lacrimile mamei iubitoare de fii de a noastră dezbinare. Biserica nu poate trece, ca levitul din Evanghelie, fără de a fi alături de cei asupriți și obijduiți, alături de vaiete, mizerie și suferințe, însă ea nu poate să se amestece în jocul tuturor patimilor obștești, cum cer unii de la ea. Biserica nu este nici apărătoarea capitalismului, căci ea nu aprobă luarea cametei și creșterea prin camătă a capitalului și sărăcirea celor nevoiași; dar nu aprobă nici despoierea proprietarilor cu sila. Slujirea apostolică este slujirea curatului adevăr moral, spiritual, de mântuire prin reînnoirea omului în Hristos. Împărțirea averii la săraci trebuie să urmeze din libera voință a celui ce o posedă, a sufletului lui reînnoit. Acest adevăr Biserica îl propovăduiește totdeauna. Ea nu știe prefăcătorie, fățarnicie, potriveala adevărului la timpuri, la gusturi și bun plac. «Propovăduim – zice Sf. Apostol – în curățenie ca de la Dumnezeu, ca înaintea lui Dumnezeu, și ca în Hristos» (2 Cor. 2, 17).

Biserica nu știe să facă siluire, ea lucrează numai asupra conștiinței oamenilor – aceasta fiind singura parte a influențării ei. Ea nu poate să primească ca cineva prin siluire să-și capete drepturile, prin teroa-

re să introducă în viață concepțiile sale de organizare a vieții. Niciodată și nici într-o împrejurare Biserica nu poate aproba silnicia. Ea zice numai una «iubește pe aproapele, fii milostiv, privește la bogăția ta ca la cea dată ție de la Dumnezeu pentru ajutorarea celor lipsiți și de vrei să fii desăvârșit, vinde averea și o dă săracilor și vin-o după Hristos!».

Însă ea nu apără bogăția. Sf. Apostol Iacov se adresează către cei bogați cu următoarea cuvântare groaznică: «Ascultați voi, bogaților, plângeți și vă tânguieți de necazurile ce vin asupra voastră. Bogăția voastră a putrezit și hainele voastre le-au mâncat moliile. Aurul vostru și argintul vostru au ruginit și rugina lor va fi mărturie împotriva voastră, și, ca focul, va mânca trupul vostru; voi v-ați strâns comoară pentru zilele cele de apoi. Iată, plata oprită de voi de la lucrători, ce v-au secerat țarile voastre strigă și strigătele secerătorilor au intrat în urechile Domnului Savaot. Voi v-ați desfătat pe pământ și v-ați dezmiertat; ați îngrășat inimile voastre ca pentru ziua junghierii, voi ați osândit, ați ucis pe cel drept; el nu vi se împotrivesc (Iac. 5, 1-6).

Iată și cuvântul sf. Apostol către cei săraci: «Fraților, fiți îndelung răbdători până la venirea Domnului. Iată plugarul așteaptă roada cea scumpă a pământului și pentru ea rabdă mult, până capătă ploaie timpurie și târzie. Deci îndelung răbdați și voi, întăriți-vă inimile, căci se apropie venirea Domnului. Nu suspinați, fraților, unul împotriva altuia, ca să nu fiți osândiți (4, 7-9).

Astfel este glasul Bisericii, glas de mustrare, de pedeapsă, de mângâiere, de îndreptare și de alt glas adevărata Biserică nu se slujește. Ea ne cheamă spre îndelungă răbdare; ea ne învață să ne bucurăm în suferințele ce ne lovesc, căci ele servesc spre întărirea credinței noastre, ca «credința încercată să se arate mai prețioasă decât aurul pieritor, deși lămurit prin foc, spre lauda, și cinstea și slava noastră, în arătarea lui Iisus Hristos» (1 Petr. 1, 7). Biserica ne poruncește a fi supuși «oricărei stăpâniri omenești, pentru Domnul» (1 Petr. 2, 13).

Dumnezeu meu! Cât de departe fără sfârșit suntem noi de creștinătate, de introducerea ei în viața noastră! Și încă ne acoperim, că lucrăm în numele lui Hristos! Creștinătatea nu este încetineală și nelucrarea, fără sfârșit lucrătoare, însă această lucrare este a inimii lăuntrice, ascunsă (1 Petr. 3, 4), care totul preface treptat și însuflețește, spiritualizează.

Sf. Apostol ne învață ce să facem ca să ajungem la unitatea cea atât de necesară nouă, «Lepădând minciuna» – asemenea minciună și fățarnicie s-au adunat în legăturile noastre între noi nu puțină – «vorbiți adevărul fiecare aproapelui său, pentru că noi suntem membrii unul altuia».

Noi suntem un trup bisericesc, precum suntem și un trup de stat și pentru aceia trebuie să stăm neclintiti în apărarea tăriei, integrității, dezvoltării regulate a acestui trup, iar aceasta este dezvoltarea unită cu viața întregului, cu moștenirea noastră istorică, dezvoltare națională, iar nu așezată în forme străine nouă.

«Mâniindu-vă, să nu greșiți: soarele să nu apună în inima voastră». Iertați vrăjmașilor voștri cât se poate mai de grabă; nu dați a se întări în inima voastră sentimentul răutăcios, care vă arde asemenea flăcării. «Și nu dați loc diavolului», iar el e acolo, unde-s certuri, sfezi, neînțelegeri, dezbinări. «Cine a furat până acum, să nu mai fure, ci mai bine să muncească, făcând cu mâinile sale lucruri folositoare, ca să aibă din ce da și celor ce au nevoie» (Efes. 4, 28). Și așa orișicare furt – și cel în mare și cel în mic și cel vădit și cel ascuns – este criminal, niciun răpitor nu poate să se apere în îndreptarea lui dând vina pe mediu, pe creșterea sa, pe împrejurările grele; omul cinstit totdeauna își va găsi cele pentru hrană și chiar poate să dea din prisos și celor nevoiași.

«Nicio vorbă putredă, să nu iasă din gura voastră, ci numai cuvinte bune pentru întărirea în credință, ca ele să aducă folos ascultătorilor» (29). O, dacă ne-ar trimite, Domnul pe adevărații săi prooroci care ar arde inimile noastre cu șirul cuvintelor lor și ne-ar duce pe calea adevărului, dreptății și binelui. Trimite-ne, Doamne, pe pururea pomeniți Iosifii, lepădați de sine! «Și nu jigniți – ne învață Sf. Apostol mai departe – Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, cu care ați fost pecetluit în ziua răscumpărării». Toată minciuna, amăgirea, fățarnicia, iubirea de câștig, silnicia, trădarea sfințeniilor naționale este jignirea Sfântului Duh. Toată supărarea și iuțimea și mânia și strigarea și hula cu toată răutatea să fie depărtată de la voi; și să fiți unul cu altul buni și miloși; iertați-vă unul pe altul, după cum și Dumnezeu va iertat pe voi prin Hristos» (Efes. 4, 25-32).

Să vie dar, fraților, la noi sfânta legătură de unire în Hristos! Grea vreme trăim, dar să nu cădem cu duhul, să nu ne punem pe gânduri. Împreună cu apostolul să simțim și să zicem: «Din toate părțile suntem strâmtorați, dar nu striviți; în împrejurări deznădăjduitoare ne aflăm, dar nu deznădăjduim (2 Cor. 4, 8).

La toate să privim cu ochii luminați ai credinței, iar credința aceasta ne spune, că «pe cine Domnul iubește, pe acela îl pedepsește» (Evr. 12, 6).

Mare este poporul român, puternic este duhul lui mare este puterea lui de rezistență și puterea de viață. Am trecut în cursul istoriei prin multe nevoi și calamități, Dumnezeu l-a scăpat. Tot așa îl va scăpa Domnul și de nevoile de azi. Trebuie să fie băgător de seamă liniștit, treaz, veghetor – cum zice Sf. Apostol: «Să priveghem și să fim treji. Cei ce dorm, dorm noaptea

și cei ce se îmbată, se îmbată noaptea. Noi însă să fim treji, îmbrăcându-ne în platoșa credinței și a iubirii, și să luăm coiful nădejzii de mântuire (1 Tesal 5, 7-8).

Acum petrecem zilele Postului mare și pocăinței. Să fie ele dar zile de pocăință a tot poporul în toate păcatele și fărădelegile făcute de toți, în păcatele necredinței, indiferentismului, a vorbirii în deșert, a beției, lenevirii, fără de grijii, a respectului față de părinți și de cei mai mari, a obijdei față de cei mai mici și a neîngrijirii față de cei fără lucru și nevoiași, a neglijării datoriilor și obligațiilor, a slăbirii sentimentului de legalitate și așa mai departe.

Să priveghem și să fim treji! Să fim fiii zilei, iar nu ai nopții, cu toate faptele ei întunecate! Să ne unim strâns în jurul credinței strămoșești și a Tronului Regelui nostru, îndeplinindu-ne datoriile noastre liniștit, cinstit și fără abatere, căci în lipsurile de care suferim, suntem mai mult sau mai puțin cu toții vinovați de-a dreptul sau lăturalnic. Fiecăruia din noi este dat de la Dumnezeu deosebită dăruire (Efes. 4, 7) și să slujim cu ea din toate puterile pentru binele Bisericii și patriei.

Tinde Doamne, mila ta celor ce Te cunosc! Să nu întorci fața Ta de la noi, ca să nu zică vrăjmașul (diavolul și vrăjmașii văzuți): «m-am întărit peste dânsul». Ajută-ne să facem voia Ta sfântă! Deschide-ne ușile pocăinței. Trimite-ne Sfânta Ta unitate dacă noi vom fii toți ca unul, și unul ca toți, scârba noastră se va preface în bucurie (Ioan. 16, 20)” [7].

În perioada respectivă, începând din 1934, în Parlamentul României, parlamentari originari din Basarabia – dintre care cel mai vocal era Dumitru Topciu¹⁵, au semnalat, prin interpelări adresate ministrului Instrucțiunii Publice și Cultelor, nereguli în administrarea bunurilor aflate în posesia Mitropoliei Basarabiei, în numirea unor ierarhi și în constituirea unei „camarile” formată din preotul Cecati, arhimandritul Antonie Harghel, pe care mitropolitul îl numise vicar eparhial, precum și din fratele său, preotul Andrei Grosu. Mitropolitul Gurie a revocat numirea preotului Cecati din rangul de protopop, dar scandalul s-a amplificat rapid [7].

La 15 ianuarie 1936, mitropolitul Gurie a decis desființarea Secției administrative a Consiliului

¹⁵ Dumitru Topciu (n. 2 septembrie Tomai, Găgăuzia – d. 1958, București) membru al Consiliului Provizoriu al Republicii Ruse (octombrie–noiembrie 1917); membru al Sfatului Țării (noiembrie 1917 – mai 1918); deputat de Tighina (iunie 1926 – august 1927; iunie 1931 – august 1932 și decembrie 1933 – martie 1938); membru al Partidului Poporului (1922–1931), al Partidului Naționalist-Democrat, al Partidului Național Agrar (președinte Octavian Goga, 1932–1935), al Partidului Național Creștin (1935–1938) și al Frontului Renașterii Naționale (1939–1940).

Eparhial, pe motiv că membrii acesteia nu își îndeplineau atribuțiile. Pentru acest gest, unii membri ai Adunării Eparhiale l-au atacat dur pe mitropolitul Gurie, deși această dizolvare intra în atribuțiile sale.

Lucrurile s-ar fi aranjat, dacă nu ar fi intervenit o hotărâre a Ministerului Cultelor, condus de Victor Iamandi¹⁶, care anula, fără niciun drept, decizia ierarhului, considerată ca fiind „fără competență și temei legal”. Gestul a încurajat pe dușmanii mitropolitului. Tot Dumitru Topciu îl va acuza, în Senat, de exploatarea, în beneficiu personal, a unor bunuri ale Mitropoliei: administrarea și gestionarea incorectă a pădurilor de la Rădeni și Bumbăta, date în folosință Mitropoliei Basarabiei, însușirea veniturilor rezultate din exploatarea patrimoniului „Casei arhieresti”, unor venituri de la Mănăstirea Hârjauca, precum și de efectuarea unui împrumut bănesc de la aceeași mănăstire, pe numele fratelui său, preotul Andrei Grosu, al cărui girant era [8].

Pe numele mitropolitului Gurie Grosu au fost inițiate trei anchete independente: a Ministerului Cultelor și Artelor (condusă de preotul Dumitru Antal), a Sfântului Sinod (condusă de episcopul Cosma Petrovici și de preotul Constantin Dron) și a Consiliului Eparhial (condusă de preotul Leon Trofimov).

Rezultatele anchetelor au fost diferite, atât în privința constatărilor, cât și în cele ale concluziilor contradictorii. Câștig de cauză a avut cea a Ministerului Cultelor și Artelor, care a emis o decizie care stipula, printre altele, că mitropolitul Gurie „abuzând de situația Sa, călcând dispozițiunile Legii și Statului pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, cât și ale legii contabilității publice, mânuind singur și fără drept, bunurile aparținând Eparhiei, a pricinuit, printr-o gestiune neregulată și frauduloasă, fraudele constatate prin actele de mai sus” [8].

Acuzat de abuzuri și lipsă în gestiune, mitropolitul Gurie a fost cercetat de Curtea de Casație, care nu a dus niciodată ancheta la final. La presiunile Regelui Carol al II-lea, Sfântul Sinod, în frunte cu Patriarhul Miron Cristea¹⁷, l-a suspendat temporar, la 11

¹⁶ Victor Iamandi (n. 15 februarie 1891, Cotnari – d. 26 noiembrie 1940, Închisoarea Jilava), absolvent al Facultății de Drept și Litere din Iași; membru al Partidului Național Liberal, al Frontului Renașterii Naționale și al Partidului Națiunii; deputat; ministru secretar de stat (octombrie 1934 – august 1936), ministru al Cultelor și Artelor (august 1936 – martie 1937), al Educației Naționale (februarie-martie 1938) și al Justiției (martie 1938 – ianuarie 1939, februarie-martie 1939, martie-septembrie 1939, septembrie-noiembrie 1939); arestat după abdicarea Regelui Carol al II-lea și asasinat în cadrul masacrului comis de Garda de Fier la Închisoarea Jilava în noaptea de 26/27 noiembrie 1940.

¹⁷ Miron Cristea (n. 20 iulie 1868, Toplița, județul Har-

noiembrie 1936, fără să țină seama și de scrisoarea explicativă trimisă de învinuit.

Unele surse afirmă că între Regele Carol al II-lea și mitropolitul Gurie Grosu ar fi existat relații tensionate, având la origine observațiile înaltului ierarh privind relațiile suveranului cu Regina Elena, aflată în exil din anul 1930.

Trebuie să amintim că, în perioada 1-4 iunie 1935 [9, pp. 301-302], Regele Carol al II-lea, însoțit de fiul său, a efectuat prima sa vizită în Basarabia. Ziua de luni, 3 iunie, a fost dedicată orașului Chișinău. În program a fost și participarea la Te Deum-ul oficiat în Catedrala Mitropolitană. Considerăm că acesta ar fi singurul moment în care cele două personalități s-au întâlnit. Lămuritoare ar fi fost impresiile din jurnalul Regelui Carol al II-lea. Din păcate, intervalul 1930–1935 nu are nicio consemnare [10].

Știindu-se nevinovat, mitropolitul Gurie a refuzat să demisioneze sau să ajungă la un compromis, punându-se la dispoziția organelor de justiție. Ani de zile a durat procesul mitropolitului, timp în care el a fost „suspendat temporar” din funcție. Cum nici abdicarea Regelui Carol al II-lea și venirea altui regim politic nu a adus o soluționare a problemei sale, mitropolitul Gurie a cerut, în 1941, să fie pensionat.

A trecut la cele veșnice, cu multă tristețe în suflet, pe 14 noiembrie 1943, fiind îngropat la Mănăstirea Cernica. După decesul mitropolitului, dosarul a fost clasat...

Gurie Grosu a fost reabilitat postum în anul 1992.

Operă

Carte de învățătură despre legea lui Dumnezeu alcătuită după mai multe manuale rusești (Chișinău, 1908), *Bucoavnă moldovenească* (Chișinău, 1909), *Istoria mănăstirii nouului Neamț* (Chișinău, 1911), *Abecedar moldovenesc* (Chișinău, 1917, cu mai multe reeditări), *Rugăciune și lămurirea lor* (Chișinău, 1920), *Despre omul „trupesc”, „sufletesc” și „duhovnicesc”* (Chișinău, 1924), *Istoria sfântă a Vechiului ghita* – d. 6 martie 1939, Cannes; înmormântat în Catedrala Patriarhală din București), cu numele de mirean Ilie; absolvent al Gimnaziului Săsesc din Bistrița (1879–1883), al Gimnaziului Grăniceresc din Năsăud (1883–1887), al Institutului Teologic din Sibiu (1887–1890) și al Facultății de Litere și Filosofie a Universității din Budapesta (1891–1895), unde a obținut, la 15 mai 1895, titlul de doctor în filologie, cu teza *Viața și opera lui Eminescu*; prim-ministru (1 februarie 1938 – 6 martie 1939); mitropolit primat al Bisericii Ortodoxe Române (1918–1925); primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1925–1939); senator de drept; membru al Regenței (20 iulie 1927 – 8 iunie 1930); membru al Frontului Renașterii Naționale.

și *Noul Testament* (Chișinău, 1924, cu mai multe reeditări) și *Slujirea lui Dumnezeu a unui preot bun, după Părintele Ioan de Cronstadt* (Chișinău, 1925).

Traducător

M. Calnev. *Istoria mănăstirii noului Neamț* (Chișinău, 1911) și *Despre cinstirea sfințelor icoane* (Chișinău, 1920), precum și a numeroase broșuri, articole, predici, cuvântări și pastorale, publicate în revistele *Luminătorul* și *Misionarul* sau în ziarele *Cuvânt Moldovenesc* și *România Nouă* din Chișinău [1].

Bibliografie:

1. Grossu Silvia. Mitropolitul Gurie – discursul identitar. Recenzenți: Nicolae Enciu, Ion Valer Xenofontov. Chișinău: CEP USM (Blitz Poligraf), 2023. 324 p.
2. Țarălungă Ecaterina. *Enciclopedia Identității Românești. Personalități*. București: Editura Litera, 2011.
3. Popovici Constantin. *Atârările noastre cele bisericesti după alipirea Basarabiei de România*. În: *Luminătorul*, anul XI, mai 1918, pp. 13-14.
4. Giurcă Ion. *O singură Biserică între Prut și Nistru, o necesitate pentru unirea deplină a R.D. Moldovenești cu mama sa România*. În: Misiunea. Revista Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României *General Paul Teodorescu* Anul XI, nr. 1(XI)/2024.

5. *Luminătorul*, nr. 1, Chișinău 1921.

6. Enache George. *Trista poveste a mitropolitului Gurie Grosu*. În: ziarul *Lumina* din 14 noiembrie 2009, <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/trista-poveste-a-mitropolitului-gurie-grosu-37228.html> (consultat: 12.03.2025).

7. Biblioteca creștinului drept credincios întemeiată de IPS Gurie al Basarabiei. *Cuvântare rostită la slujba „Passii” de IPS Mitropolit Gurie al Basarabiei. Vineri 10 martie*. În: *Biserica Catedrală din Chișinău*. Editura Secției Culturale Eparhiale Chișinău, 1933, 13 p.

8. Secieru Vasile. *70 de ani de la trecerea în lumea celor drepți a mitropolitului Gurie Grosu al Basarabiei*. În: *Confluente Bibliologice*. Nr. 3-4, 2013, <http://ojs.usarb.md/index.php/confbib/article/view/842/878> (consultat: 10.04.2025).

9. *Carol al II-lea și sfârșitul democrației. Un rege, un cult, o camarilă*. Coordonator Daniel Dieaconu, Piatra Neamț: Editura Cetatea Doamnei, 2018, pp. 301-302.

10. Carol al II-lea. *Între datorie și pasiune. Însemnări zilnice*. Vol. I, 1904–1939. București: Editura Curtea Veche, 2003, ediția a II-a. revăzută și completată de Marcel-Dumitru Ciucă și Narcis Dorin Ion.